

Дробот О.В.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Пушкар О.А.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

ОСОБЛИВОСТІ БІОЛОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ДЕТЕРМІНАЦІЇ КОГНІТИВНОГО СТИЛЮ ОСОБИСТОСТІ

В статті подано дослідження особливостей біологічної й соціальної детермінації когнітивного стилю. Встановлена етимологія терміну «стиль», здійснено аналіз теоретичних підходів щодо формулювання терміну «когнітивний стиль». В тому числі зауважується, що на сучасному етапі в психологічній науці когнітивні особливості досліджуються як значущі складові індивідуальності людини, в котрих природні й соціальні ознаки, організм й особистість тісно взаємодіють та виявляються як єдине ціле. Когнітивні стилі, виконуючи регулятивне забезпечення психічної активності індивідуальності, виявляються в усіх галузях людського життя, що й спричиняє зацікавлення, яке збільшується, зазначеною проблемою. Попри значне число теоретичних напрацювань, прослідковується брак стабільної сформованої системи точок зору щодо осмислення когнітивного стилю особистості, розбіжність певних положень в існуючих підходах до зазначеної проблеми, існує необхідність в узагальненні й систематизації великої кількості фактів, які накопичені в різних сферах психологічної науки. Показано, що на сучасному етапі дослідження когнітивних стилів відзначаються переважно особистісно-орієнтованим підходом, тому що в сучасному соціумі значно збільшується значення людини як організатора власного життя, збільшується ціна людських помилок та затребуваність її творчого потенціалу. Все зазначене зумовлює суттєве зростання вимог до особистості як в професійному, так і в особистісному контексті.

Базисом наступних наукових пошуків варто визнавати підхід, що формулює когнітивні стилі як індивідуально специфічні методи опрацювання відомостей щодо свого оточення у формі відмінностей стосовно сприйняття, аналізу, структурування, категоризації й оцінки того, що здійснюється. Це і вважається тим унікальним природним інтелектуальним потенціалом, який властивий кожній особі. Внаслідок теоретичного розгляду терміну «когнітивний стиль» автори окреслили перспективи наступних досліджень, зокрема встановлення рівня впливу когнітивного стилю особистості на утворення самозбережувальної поведінки.

Ключові слова: особистість, стиль, когнітивний стиль, біологічна детермінація, соціальна детермінація.

Постановка проблеми. Психологія когнітивних стилів утворилася з кінця психології пізнання та психології особистості. Понад те, стильові дослідження спершу пов'язувалися з ціллю дати пояснення особистості і спрогнозувати її поведінку у формі дослідження індивідуально-своєрідних способів організації пізнавальної діяльності. По мірі того, як розгоргалися стильові дослідження, послідовно нагромаджувалися факти про те, що когнітивні стилі належать до основних характерних ознак індивідуальності, про що вказував їхній міцний зв'язок як із біологічними, так і з соціальними чинниками.

Когнітивні стилі, порівняно з іншими психічними структурами, передбачають психофізіоло-

гічні особливості пізнавальних процесів. При цьому, у психофізіологічній основі лежать міжпівкульна асиметрія та взаємодія. В той же час чимало досліджень з даної проблематики свідчать про те, що когнітивні стилі перебувають у тісному взаємозв'язку із переважанням лівої або правої півкулі головного мозку, що підтверджується багатьма показниками.

На жаль, можна спостерігати, що дана проблематика на сьогодні не достатньо розроблена, лише окремі її аспекти щодо зв'язку із біологічними, так і з соціальними чинниками напрацьовано А. Балицькою [1], І. Заюковим [5] та Ю. Таймасовим [10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Розвиток когнітивного стилю були досліджені різними вітчизняними та зарубіжними науковцями, серед яких Дж. Айзер [13], К. Бензігер [12], С. Бондар [2], С. Гончаренко [3], Д. Гуденаф [17], Т. Дегтяренко [4], М. Дейвіс [16], Р. Каламаж [6], Л. Кондратенко [3], П. Мілнер [15], С. Пал [13], Н. Пилявець [7], Є. Потапчук [7], Ю. Прінс [13], О. Пушкар [8], В. Синишина [9], Т. Стоун [16], Х. Уїткін [17], Х. Шишкіна [11]. Вітчизняними вченими (С. Бондар [2], С. Гончаренко [3], Т. Дегтяренко [4], Р. Каламаж [6], Л. Кондратенко [3], Н. Пилявець [7], Є. Потапчук [7], О. Пушкар [8], В. Синишина [9], Х. Шишкіна [11]) окреслюється проблематика визначення поняття «когнітивний стиль» та їх вплив на життєздатність особистості, зарубіжні науковці (Дж. Айзер [13], К. Бензігер [12], Д. Гуденаф [17], М. Дейвіс [16], П. Мілнер [15], С. Пал [13], Ю. Прінс [13], Т. Стоун [16], Х. Уїткін [17]) досліджували зв'язок когнітивних стилів з особистісними характеристиками.

Метою статті є дослідження особливостей біологічної та соціальної детермінації когнітивного стилю. Для досягнення даної мети потрібно вирішити наступні завдання:

- провести теоретичний аналіз наукових підходів щодо формулювання терміну «когнітивний стиль»;

- проаналізувати особливості біологічної та соціальної детермінації когнітивного стилю особистості.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають Н.І. Пилявець та Є.М. Потапчук, «поява поняття «стиль» у системі психологічних категорій викликала інтерес, пов'язаний зі зростанням очікувань щодо поглиблення наших знань про природу людського інтелекту. Протягом багатьох десятиліть результати стильових досліджень інтерпретувалися через призму певного вихідного змісту, який вкладався в поняття «стиль». Варто зазначити, що стиль – це свідчення певної унікальності, відмінності від безлічі інших людей, наявність якої беззастережно характеризує власника стилю (в одязі, манері поведінки, художній майстерності або науковій творчості) як людину з певним рівнем душевної організації. З точки зору своєї вихідної етимології слово «стиль» (Stylos – грец.) означає паличку для писання на воскових дошках із гострим і тупим кінцями (тупим кінцем стирали неправильно написане). Цікаво, що вже в початковому метафоричному значенні стиль – це можливість одночасної участі в діяльності двох протилежних за

змістом якостей, рівною мірою необхідних для її успіху. Поняття когнітивного стилю як індивідуального способу переробки інформації, який характеризує специфіку ментальної організації конкретної людини й відмінні риси її інтелектуальної поведінки, народилося на стику психології особистості та психології пізнання. Ця обставина зумовила його суперечливий характер. За рахунок слова «стиль» воно набувало якісно-метафоричного відтінку, створюючи ілюзію появи універсального пояснювального принципу, тоді як слово «когнітивний» повертає його на рівень емпіричних фактів, що змушують шукати пояснення особистості через індивідуальні когнітивні виміри» [7, с. 119–120].

Як теоретичний конструкт когнітивний стиль, на думку С.І. Бондар, «включає, по-перше, взаємодію пізнавальної (когнітивної) та особистісної складових при вирішенні суб'єктом проблемної ситуації, а по-друге, пояснює особистісний фактор тим, що пізнавальні структури входять до структури особистості, що забезпечує індивідуальну стійкість когнітивного стилю як способу пізнання і діяльності. Дослідники в психології пізнавальних процесів на перше місце висувують диференційно – психологічний аспект, а саме: дослідження індивідуальної специфіки процесів переробки інформації, яка в загальному вигляді визначається як когнітивний стиль. Індивідуальні відмінності у способах отримання і відтворення інформації, прийомах аналізу і структурування свого оточення і т. ін. в свою чергу, утворюють деякі типові форми когнітивного реагування, відносно яких групи людей виявляються схожими і відрізняються одна від одної. Таким чином, поняття когнітивного стилю використовується для того, щоб визначити і міжіндивідуальні відмінності в процесах переробки інформації, і типи людей в залежності від особливостей їх когнітивної організації. Визначення когнітивного стилю трактується через категорію індивідуальності: когнітивні стилі – стійкі індивідуальні особливості пізнавальних стратегій, формальна характеристика індивідуальності» [2, с. 14].

Існує думка Х.Ю. Шишкіної, що когнітивні стилі це – «індивідуально своєрідні способи обробки інформації про актуальну ситуацію: її сприйняття, аналіз, категоризація, оцінка і т.ін.. Вони характеризуються як когнітивні утворення організуючого порядку, що пов'язують між собою функціонування пізнавальних процесів (пам'ять, сприймання та мислення), створюючи певні

рамки для мотиваційних впливів і потреб. Тому вони виконують контролюючу функцію, забезпечуючи реальні форми адаптаційної активності. Відтак, на наш погляд, когнітивні стилі як способи обробки інформації безпосередньо пов'язані з інформаційними потребами, що визначають свідомі ставлення до інформації. Інакше кажучи, свідомі та індивідуальні ставлення до інформації мають тісний зв'язок між собою у структурі інформаційної позиції» [11].

В.М. Синишина у своїй статті зазначає, що «однією з найгостріших проблем психології, безумовно, є проблема індивідуальних психічних відмінностей між людьми. Протягом багатьох років науковці-психологи приділяли велику увагу когнітивним стилям. Головною причиною цього інтересу є те, що когнітивні стилі всебічно забезпечують зв'язок між пізнавальними процесами та явищами і особистістю і через це є синергетичним феноменом, що знаходяться на стику психології пізнання та психології особистості. Також інтерес до когнітивних стилів обумовлений можливістю впровадити більш ефективні та продуктивні методи освітньої діяльності. У процесі навчання взаємодія учня чи студента з навчальною ситуацією залежить не лише від зовнішніх, а й від внутрішніх факторів, до яких у першу чергу належать когнітивно-стильові характеристики особистості, що і зумовлює у майбутньому стилі учіння. Незважаючи на те, що проблема стильового підходу в психології має досить тривалу історію, вона все ж носить суперечливий характер, тому вивчення індивідуальних психічних відмінностей у сприйнятті, запам'ятовуванні та обробці інформації до сих пір залишається слабо розробленою проблемою та викликає особливий науковий інтерес» [9, с. 399].

Стосовно проблематики формування когнітивного стилю у відповідності із розвитком особистості Х. Уіткін та Д. Гуденаф зазначають, що «особливе значення має зрілість механізмів інтелектуального функціонування, що визначає виразність того або іншого полюсу когнітивного стилю. Когнітивні стилі, будучи одним із рівнів регуляції інтелектуальної діяльності, відповідальні за керування процесом переробки інформації, водночас можуть розглядатися як особливі інтелектуальні здібності, що формуються та розвиваються в процесі становлення особистості. Когнітивні стилі можуть змінюватися під впливом інтелектуального навантаження, інструкції, навчання, освоєння професійних навичок тощо» [17, с. 27].

На сьогоднішній день у когнітивній психології існують різноманітні пошуки новітньої теорії на основі коннекціонізму. С.А. Гончаренко та Л.О. Кондратенко вважають, що «жодних вроджених когнітивних здібностей не існує, а організм поступово сам навчається відображати випадкові події і зв'язки, які існують в оточуючому світі; «теорія теорій» намагається поєднати уявлення про певні вроджені передумови розвитку з впливом середовища. При цьому значна увага приділяється вивченню впливу середовища безпосередньо на мозок людини. Ці дослідження дають багато цікавих матеріалів до роздумів. Зокрема уже доведено:

1. Особливості матеріалу, з яким контактують піддослідні тваринки, та дії, які їм доводиться найчастіше здійснювати в період свого зростання, викликають формування більшої кількості синапсів у різних частинах кори головного мозку.

2. Зміни у формуванні синапсів, викликані тим чи іншим досвідом, супроводжуються змінами у постачанні мозку кров'ю і в астроцитах.

3. Незвичне оточення веде до аномальної нейронної активності, яка здатна формувати незвичні зв'язки в корі головного мозку, створювати альтернативну нейронну організацію, яка дозволяє діяти у «незвичному» і навіть «анормальному» оточенні.

4. Нормальний досвід у відповідний цьому досвіду час призводить до нормальної мозкової активності, яка формує типові зв'язки в корі головного мозку. Аномальний досвід або відсутність досвіду у відповідний час призводить до атипових зв'язків» [3, с. 95].

Різницю в розподілі психічних функцій між правою і лівою півкулею теж називають функціональною асиметрією мозку. Функціональна асиметрія мозку – це одна з найбільш значущих психофізіологічних особливостей, які спричиняють ті або інші ознаки індивідуальності. Вона формує характер сприйняття, емоційну сферу особистості, запам'ятовування, стратегію мислення. Визначивши вид міжпівкульної асиметрії, можливо спрогнозувати, приміром, які проблеми очікують на людину в тій або іншій діяльності.

Погоджуємося із думкою Т.В. Дегтяренка, що «існуюче різноманіття уявлень про періодизацію розвитку психіки, може бути об'єднане на базі психофізіологічного підходу і при цьому етапність розвитку функціональної асиметрії півкуль мозку в онтогенезі може виступати тим провідним чинником, що пояснює закономірності віко-

вої динаміки психічного розвитку дитини. При цьому доцільно розглядати функціональну асиметрію півкуль не тільки в аспекті міжпівкульових відносин (латеральна, якісна асиметрія), але і внутрішньопівкульових взаємодій (інтегральна, кількісно-топографічна асиметрія) у рамках синтетичної домінантної моделі міжпівкульової взаємодії. Становлення функціональної асиметрії півкуль на різних етапах онтогенезу виступає в ролі провідного механізму вікового розвитку психіки дитини. Формування функціональної асиметрії півкуль має безперечний зв'язок з віковими особливостями сприйняття і мислення, які лежать в основі становлення типологічних особливостей особистості, зокрема з розвитком індивідуально-типового когнітивного стилю (перцептивні стратегії, що віддають перевагу при обробці інформації), що позначається на інтелектуальному стилі особистості, а також ширше – на формуванні індивідуального стилю діяльності» [4].

Зарубіжні науковці Дж. Айзер, С. Пал та Ю. Прінс виділяють три «типи функціональної організації півкуль мозку:

- рівнопівкульний, при якому немає явного домінування одного з півкуль;
- домінування лівої півкулі;
- домінування правої півкулі» [13, с. 79].

Домінування однієї з півкуль зумовлює схильність до певним функціональним особливостям домінуючої півкулі. На думку Б.Л. Лівер «когнітивні стилі відображають особливості розумових процесів, які, у свою чергу, залежать від типу функціональної організації півкуль мозку» [14]. У зв'язку з цим науковець виділяє «дві метаструктури когнітивних стилів: синоптики та ектеніки» [14, с. 125]. Назва полюсів даної моделі засновані на поняттях «синопсис» та ектазія, запозичених з грецької мови. «Синопсис» означає цілісний процес, а «ектазія» - процес, що складається з безлічі окремих елементів. Б.Л. Лівер та М. Ерман на підставі результатів своїх досліджень виділили когнітивні стилі, що є на них погляд найбільш інформативні. Ці стилі були поділені на синаптичні та ектазовані, залежно від ступеня усвідомленості бажаного чи необхідного контролю вчення [8].

До полюса синоптичних стилів зарахували полenezалежність, полenezчутливість, довільність, глобальність, індуктивність, синтез, абстрактність, цифрове мислення, згладжування, імпульсивність; до полюса ектазованих стилів віднесено полenezалежність, полenezчутливість, систематичність, детальність, дедуктивність, аналіз,

конкретність, аналогове мислення, загострення, рефлексивність. Іншими словами, синоптики, орієнтовані на цілісне сприйняття відомостей, простежується домінування правої півкулі, а в ектеніків, здійснюють аналіз одержаної інформації, – лівої півкулі.

Р.В. Каламаж емпірично доведено, що «когнітивні стилі функціонують не ізольовано, а перебувають у структурних взаємовідносинах між собою. Вони можуть бути згруповані в окремі категорії залежно від інформаційного рівня, на якому вони функціонують, та залежно від виконавчорегуляторних функцій, які вони виконують. Ціла низка досліджень зарубіжних та вітчизняних психологів присвячена взаємозв'язкам між когнітивними стилями та когнітивними процесами: пам'яттю, увагою, метакогніцією тощо. Одним із варіантів вирішення проблеми про взаємозв'язки когнітивних стилів є спроби побудувати багатомірні моделі класифікації когнітивних стилів, й зокрема у їх співвіднесенні із когнітивними процесами. Ці моделі мають переважно теоретичний характер й базуються на виділенні якісних критеріїв взаємозв'язку тих чи інших параметрів стилю, що дозволяє певною мірою подолати лінійну кореляційну аргументацію щодо зв'язків між стилями» [6].

Інший дослідник К. Безінгер у своєму дослідженні також намагалася «об'єднати індивідуальні особливості когнітивних функцій та специфіку півкульової переваги. В основі цієї моделі лежить не тільки поділ головного мозку на праву та ліву півкулі, а поєднання вираженості функції лівої та правої півкулі та її лобних та задніх відділів. У цій моделі також зроблено спробу представити когнітивні стилі двома основними структурами – аналітичною та холістичною» [12].

Ці структури відзначаються особливостями, що співвідносяться із переважанням функції лівої чи правої півкулі: холістична з переважанням правої півкулі, оскільки йому властиве цілісне сприйняття й налагодження інформації, аналітична – із переважанням лівої півкулі, котрій приманний закономірний аналіз особливостей об'єкта. Між двома моделями, про які зазначається вище, синоптики-ектеніки й аналітичність-холістичність, можливо встановити аналогію.

Холістичний когнітивний стиль, подібно до синоптичного, орієнтований на сприйняття інформації в цілісному вигляді. Холістам, як і ектенікам, насамперед варто усвідомити взаємозв'язок між об'єктами і явищем, а також зважати на контекст, в котрому вони досліджуються. Суб'єкти, що

мають аналітичний когнітивний стиль, як і з екстерналізований, здійснюють розгляд об'єктів і явищ згідно зі своїми внутрішніми законами, без їхньої взаємодії з середовищем. У фокус їхньої уваги об'єкт попадає відокремлено від решти світу, інакше кажучи, досліджується об'єкт як такий. Таким чином, зазначені обидві моделі поєднують усе різноманіття когнітивних стилів у цілісний або роздроблений спосіб сприйняття інформації.

Сентенція Р. Декарта, «*cogito ergo sum*» (лат.), формує основу раціонального пізнання навколишнього світу. Отже, ініціюючи формування асоціативно-інтуїтивних ланцюжків, що названі думками у свідомості людей, здійснюючи регулювання їхньої взаємодії, когнітивна система встановлює власне існування суб'єкта, його особи в системі координат буття.

Вивчаючи фізіологічний аспект когнітивного процесу, П.М. Мілнер виділяє «два підходи до його аналізу. Один із них спрямований на виявлення процесів, що відбуваються в нервовій системі під час навчання. Другий визначає тип нервових зв'язків, необхідних для того, щоб відповідна інформація зберігалася та зчитувалася коли слід, так щоб її можна було використовувати формування пристосувальної поведінки» [15, с. 63]. І коли перший, ймовірно, умовно надає пріоритет когнітивним психологам, то другий визначає фізіологічним психологам нейробіологічного спрямування.

Варто зауважити не тільки на помітному збереженні протягом паралельного вивчення когнітивного процесу в згаданих напрямках, а й на певній їхній конкуренції. Так, наприклад, Т. Стоун і М. Девіс виходячи з «погано зрозумілого зв'язку між когнітивним моделюванням та теорією про когнітивні процеси з одного боку та актуальним вивченням фізичного мозку з іншого» [16, с. 654], безпосередньо протиставляють підсумки нейробіологічних досліджень моделям когнітивної психології, ставлять під сумнів її методологію досліджень, методологічний базис. То більш цінними вважаються кроки щодо інтеграції зазна-

чених векторів, погодження психологічних моделей, когнітивного процесу з уявленнями стосовно функціонування біологічної системи людини, її нервової системи й головного мозку.

Як видно під час розвитку головного мозку людини через утворення у ньому нейронних ланцюжків, які мають різний рівень складності, в унікальних кількісній та якісній пропорціях, його емоційно-ментальні стани переплавляються, наче в тиглі, зумовлюючи індивідуальний неповторний комплекс інтелектуальних (когнітивних) здібностей та когнітивних стилів.

Висновки. Згідно меті було здійснено дослідження особливостей біологічної та соціальної детермінації когнітивного стилю особистості. Отже, когнітивний стиль в секторі соціальної перцепції виражається як визначений синдром, який містить диференційовані якості особистості, що застосовуються нею для оцінки себе й інших людей. Чіткість того або іншого когнітивного стилю, який обумовлює своєрідність поведінки особистості, її сприйняття навколишнього світу й самої себе, вказує на існування специфічних індивідуальних механізмів регулювання інтелектуальної діяльності, які перебувають «всередині» досвіду особи.

Отже, когнітивний стиль у сфері соціально-біологічному сприйнятті слід розглядати в якості своєрідного синдрому, який виражає диференційовані якості людини, якими вона користується для самооцінки чи оцінки інших людей. Переважання певного когнітивного стилю, який визначає специфіку людської поведінки та її світогляд, свідчить про присутність своєрідних персональних механізмів регулювання інтелектуальної діяльності виходячи із досвіду індивідуума.

Перспективою подальших досліджень вважаємо визначення впливу когнітивних стилів на життєдіяльність особистості, на її можливість вирішувати складні ситуації, а також на формування самозбережувального поведіння, що є достатньо актуальним в сучасних умовах.

Список літератури:

1. Балицька А.А., Ангеловська І.В. Модель фахівця оперативно-рятувальної служби цивільного захисту. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2019. № 4. С. 96–101.
2. Бондар С.І. Когнітивний стиль як індивідуальна стратегія переробки інформації особистістю. *Вісник Харківського Університету*. 2000. № 498. С. 13–17.
3. Гончаренко С.А., Кондратенко Л.О. Психологічна діагностика особливостей когнітивного розвитку молодших школярів в умовах інформаційного суспільства: монографія. К.-Кіровоград : ІмексЛТД, 2014. 228 с.
4. Дегтяренко Т. В. Вікова динаміка когнітивного розвитку дитини в концепті психофізіологічного підходу. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/9_2011/20.pdf.

5. Заюков І.В., Кобилянський О.В., Марченко А.В. Застосування інноваційних методів навчання в освіті дорослого населення України. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського*. 2014. Вип. 41. С. 23–27.
6. Каламаж Р.В. Когнітивно-стильовий вимір у психологічних дослідженнях. URL: https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/1443/1/Kalamazh_130912.pdf.
7. Пилявець Н.І., Потапчук Є.М. Сучасні підходи до визначення поняття «когнітивний стиль особистості». *Габітус*. 2021. Випуск 26. С. 117–121.
8. Пушкар О.А. Біологічна та соціальна детермінація когнітивного стилю. URL: <http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-45.pdf#page=357>.
9. Синишина В.М. Вплив когнітивно-стильових характеристик пізнавальної сфери на життєздатність особистості. *Наукові перспективи*. 2022. № 10 (28). С. 395–409.
10. Таймасов Ю.С. Здоровий спосіб життя як вияв самозбереження фахівців служби цивільного захисту. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Випуск 4. С. 66–69.
11. Шишкіна Х.Ю. Інформаційна позиція як чинник соціально-психологічної зрілості студентів: дис. на здобуття наук. ступеня канд. психологічних наук. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013. 196 с.
12. Benziger K. The Physiology of Type: Introversion and Extraversion, Benziger Thinking Styles Assessment. K. Benziger 1999. URL: www.benziger.org/articlesIng/?p30.
13. Eiser J.R., Pahl S., Prins Y.R.A. Optimism, pessimism and the direction of Self–Other comparisons. *Journal of Experimental Social Psychology*. 2001. Vol. 37, no. 1. P. 77–84.
14. Liver Betty Lou. Methodology of individualized training foreign language, taking into account the influence of cognitive styles on the process of its assimilation: dis. for the Candidate of Science degree. ped. Sciences: 13.00.02. 2000. 203 p.
15. Milner P.M. The discovery of self-stimulation and other stories. *Neurosci Biobehav Rev*. 1989. № 13. P. 61–67.
16. Stone T., Davies M. Chapter 20. Theoretical issues in cognitive psychology. *Cognitive Psychology*. 2012. P. 639–679.
17. Witkin H.A., Goodenough D.R. *Cognitive Styles: Essence and Origins*. Field dependence and field independence. N.Y., 1982. 125 p.

Drobot O.V., Pushkar O.A. FEATURES OF THE BIOLOGICAL AND SOCIAL DETERMINATION OF THE COGNITIVE STYLE OF THE PERSONALITY

The article presents a study of the peculiarities of biological and social determination of cognitive style. The etymology of the term «style» was established, the analysis of theoretical approaches to the formulation of the term «cognitive style» was carried out. In particular, it is noted that at the current stage in psychological science, cognitive features are studied as significant components of human individuality, in which natural and social characteristics, organism and personality closely interact and appear as a single whole. Cognitive styles, carrying out the regulatory provision of the mental activity of the individual, are found in all areas of human life, which causes interest, which increases, in the specified problem. Despite a significant number of theoretical studies, there is a lack of a stable formed system of points of view regarding the understanding of the cognitive style of an individual, the divergence of certain provisions in the existing approaches to the specified problem, there is a need to generalize and systematize a large number of facts that have been accumulated in various areas of psychological science. It is shown that at the current stage of research cognitive styles are marked mainly by a person-oriented approach, because in modern society the importance of a person as an organizer of his own life increases significantly, the price of human errors and the demand for his creative potential increases. All of the above leads to a significant increase in the demands on the individual both in the professional and personal context.

The approach that formulates cognitive styles as individually specific methods of processing information about one's environment in the form of differences in perception, analysis, structuring, categorization and evaluation of what is being carried out should be recognized as the basis of further scientific research. This is considered the unique natural intellectual potential that is characteristic of every person. As a result of the theoretical consideration of the term «cognitive style», the authors outlined the prospects for further research, in particular, establishing the level of influence of the cognitive style of an individual on the formation of self-preservation behavior.

Key words: *personality, style, cognitive style, biological determination, social determination.*